

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi

Yıl: 2020, Cilt: 53, Sayı: 1, 185-208

DOI: 10.30964/auedfd.483511, E-ISSN: 2458-8342, P-ISSN: 1301-3718

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi-Derecelendirme Ölçeği Okul Öncesi Versiyonu Aile Formu: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması

MAKALE TÜRÜ	Başvuru Tarihi	Kabul Tarihi	Yayın Tarihi
Araştırma Makalesi	15.11.2018	10.02.2020	01.04.2020

Cansu Tutkun ¹
Bayburt Üniversitesi

Çağlayan Dinçer ²
Hasan Kalyoncu Üniversitesi

Öz

Bu araştırmada Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi-Derecelendirme Ölçeği Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılması amaçlanmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu, okul öncesinde farklı eğitim kurumlarına devam eden 3-5 yaş grubundaki 325 çocuğun anne (n = 226) ve babası (n = 99) oluşturmaktadır. Verilerin analizinde kapsam geçerliği, doğrulayıcı faktör analizi, test tekrar test güvenirliği ve iç tutarlık katsayısı (Cronbach Alfa) hesaplanmıştır. Kapsam geçerliğinin belirlenmesinde beş uzmandan görüş alınmış ve ölçekte yer alan 79 maddenin de ölçekte kalması yönünde karar verilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeğin 79 madde ve 12 faktörlü yapısının toplanan verilerle genel olarak uyum sağladığını ortaya koymuştur. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayılarının .70 ile .83 arasında değiştiği görülmüştür. Bu sonuçlar Türkiye'deki çocukların sosyal becerilerini değerlendirmede Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi-Derecelendirme Ölçeği Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir.

Anahtar sözcükler: Sosyal beceri geliştirme sistemi-derecelendirme ölçeği, aile formu, okul öncesi, anne ve baba, sosyal beceri.

¹Sorumlu Yazar: Dr. Öğr. Üyesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, E-posta: ctutkun@bayburt.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2722-2274>

²Prof. Dr., Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Öğretmenliği Anabilim Dalı, E-posta: caglayan.dincer@hku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5468-9155>

Gelişim, anne karnından başlayarak yaşam boyunca devam eden bir süreçtir. Kağıtçıbaşı (2017) bu sürecin biyolojik olgunlaşmayla birlikte sosyalleşmeyi gerektirdiğini ve sosyalleşmenin temelleri erken çocukluk döneminde atıldığını belirtmektedir. Bu dönemde çocukların gözlem ve taklit yoluyla sosyal becerileri kazanmalarında ilk rol modelleri anne ve babalarıdır (Csóti, 2009; Lim ve Rodger, 2008; Tezel-Şahin ve Özyürek, 2016). Bu nedenle çocukların anne babalarıyla etkileşimlerinin, onların sosyal becerileri üzerinde çok önemli etkileri bulunmakta (Rispoli, McGoey, Koziol ve Schreiber, 2013), anne babaların davranışları ve ilişkileri doğrudan çocukların davranışlarını ve sosyal becerilerini etkilemektedir (Jewell, Jordan, Hupp ve Everett, 2009; Mathieson, 2005). Sosyal olarak yetkin çocuklar, gelişimsel olarak uygun sosyal becerileri kullanarak çevresel isteklere uyum sağlamaktadır (Rispoli ve diğ., 2013). Ayrıca bu çocuklar başkalarıyla ilişki kurabilen, saygılı, düşünceli, takdir eden bir yapıya sahiptirler. Bu beceriler çocukların ailelerinin değer ve kültürel inançlarının çoğunu yansıtmakta ve tamamlamaktadır. Çocuklar ailelerinin değer yargılarına ve kültürel yapılarına uygun bir şekilde sabır, saygı, empati (duygudaşlık), tahammül (katlanma), takdir, beğenme, dinleme, sorgulama, karşılıklı anlayış gibi sosyal beceriler edinmektedirler (Broadhead, Johnston, Tobbell ve Woolley, 2010).

Çocuğun sosyal yönden uygun beceriler edinmesi, yetişkinlik dönemindeki sosyal yaşamlarını da etkilemektedir. Bu nedenle çocuklara erken yaşlardan başlayarak sosyal açıdan gelişmelerine olanak sağlayan ortamlar yaratılmalıdır (Özdemir, 2012). Erken çocukluk döneminde çocuklar sıklıkla ev ortamlarında anne, baba, ya da kardeşleriyle iletişim kurarak sosyal etkileşimlerde bulunmaktadır (Hupp, LeBlanc, Jewell ve Warnes, 2009). Çocuğun sosyalleşme sürecinde anne babaların çocuklarına karşı aşırı derecede yönlendirici veya koruyucu olmanın aksine sıcak ve duyarlı olmaları, çocuğun bağımsızlığının desteklenmesi, ebeveyn-çocuk çatışmasının etkili yönetimi, sosyal ve duygusal beceri koçluğu ayrıca çocuğun sosyalleşmesi için fırsatların sağlanması gerekmektedir (Healy, Sanders ve Iyer, 2014). Sosyal beceri edinimi genellikle benlik saygısına bağlı olduğu için çocuklar olumlu sosyal beceriler gösterdiğinde anne ve babalarından takdir görmesi de önemli bir konudur. Bu durumda çocuklar, öğrendikleri şeyleri denemeye daha fazla istek duymakta, ev yaşamlarında, boş zamanlarında ve daha sonra çalışma yaşamlarında sosyal olarak başarılı olma şansları artmaktadır (Csóti, 2009). Diğer taraftan ilerleyen dönemlerde, çocuklar aileleri dışındaki öğretmenleri, arkadaşları gibi daha fazla sayıda insanla iletişim kurmaktadır. Çocuğun yakın çevresinde bulunan kardeşler, akranlar ve öğretmenler gibi sosyal gruplar, çocuğun sosyal becerilere ilişkin rollerini ve rolle ilgili davranışlarını geliştirmeye yardımcı olmaktadır (Csóti, 2009; Lim ve Rodger, 2008).

Sosyal beceriler, algı, dil ve problem çözme gibi birçok psikolojik sistemi içermektedir. Bu sistemler çocukluk boyunca gelişmekte, biyolojik ve çevresel etmenlerden etkilenmektedir. Bu sistemler yeterince çalışmadığı zaman sosyal becerilerde problemler yaşanmaktadır (Dempsey ve Matson, 2009). Sosyal beceri sahibi çocuklar akranları tarafından kabul edilirken (Boisjoli ve Matson, 2009),

paylaşma, hoşgörü, işbirliği yapma, problem çözme gibi sosyal becerilere sahip olmayan çocuklar, akranları tarafından dışlanmaktadır. Bu durumun çocuğun gelecek yaşamında olumsuz sonuçları bulunmaktadır (Özdemir, 2012). McDowell ve Parke (2009) tarafından yapılan çalışmada; çocukların sosyal beceri ve akran kabulünü etkileyen üç etmen olduğu ortaya konulmuştur. Bunlar, aile-çocuk etkileşimi, ailelerin çocuklarına tavsiye vererek onlara rehberlik etmeleri ve onları yönlendirmeleri ayrıca hem annelerin hem de babaların çocuklarına uygun fırsatlar sağlamalarıdır. Bir başka çalışmada da çocukların davranış problemleri ve anne babaların çocuklarına karşı tutumları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Parsak, 2015). Bu noktadan hareketle çocuğun sosyal becerileri kazanmasında ve uygun bir şekilde bu sosyal becerileri kullanmalarında anne babaların çok önemli rolleri olduğu söylenebilir.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde; ailelerin sosyo ekonomik düzeylerinin yüksek olmasıyla, çocuklarının sosyal yeterlikleri arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir (Brophy-Herb, Lee, Nievar ve Stollak, 2007). Ayrıca ailenin sahip olduğu kültürel değerler (Kağıtçıbaşı, 2017) ve ailenin tutumlarının çocukların sosyal becerilerini olumlu ya da olumsuz yönde etkilediği (Healy ve diğ., 2014), anne babaların çatışma eğilim düzeyleri arttıkça çocukların sosyal becerilerinin azaldığı, problem davranışlarının arttığı (Köyceğiz ve Özbey, 2018), sosyal becerileri yeterli olan çocukların, sosyal becerileri akranlarından geri olanlara göre anne babaları ve okul personeli ile sözel ve davranışsal etkileşimlerinin, daha fazla olduğu belirtilmektedir (Özyürek, Begde ve Yavuz, 2014). Diğer taraftan sosyal becerilerin; güvenli bağlanma (Sparks, Trentacosta, Owusu, McLearn ve Smith-Darden, 2017), öz bakım becerisi (Taşdemir-Yığıtoğlu, Kıray-Vural ve Körükçü, 2018), problem davranışlar ve çocukların gelişimsel yetersizlikleriyle ilişkili olduğu saptanmıştır (Jewell ve diğ., 2009). Sosyal olarak yeterli becerilere sahip olmayan çocukların, kısa dönemli sonuçlardan (örneğin olumsuz akran etkileşimleri) uzun dönemli sonuçlara (örneğin yetişkin ruh sağlığı sorunları) kadar, gelişim sürecinde ciddi olumsuz sonuçlar alma olasılıklarının yüksek olduğu açıktır (Dempsey ve Matson, 2009). Yapılan araştırmalar da sosyal beceri eksiklikleri ve/veya zorlu davranış deneyimi gösteren çocukların, kısa ve uzun dönemde olumsuz deneyimler yaşadığını ortaya koymaktadır. Sosyal beceri eksikliklerinin sonucu olarak yaygın olarak problem davranışların ortaya çıktığı (Mandal-Blasio, Sheridan, Schreiner ve Ladner, 2009), dürtüsel çocukların genellikle başkalarıyla çatışmalara yol açabilecek hızlı kararlar aldıkları ve bunun problem davranışlara yol açtığı belirtilmektedir (Dempsey ve Matson, 2009). Ayrıca çocukların sosyal problem çözme becerileriyle, davranış problemleri arasında ilişki olduğunu ortaya koyan araştırmalar da bulunmaktadır (Dereli-İman, 2013).

Çocukların sosyal beceri yetersizliklerinin en aza indirilmesinde ve uygun sosyal beceriler kazandırılmasında sıklıkla sosyal beceri eğitim programlarından yararlanılmaktadır. Sosyal ve duygusal öğrenme programlarına katılan okul öncesi dönemden liseye kadar iki yüz yetmiş bin otuz dört çocuğun, bu eğitim programlarından kazanımlarını inceleyen bir meta-analiz çalışmasında, eğitime katılan çocukların katılmayan çocuklara göre sosyal ve duygusal becerilerinin,

tutumlarının, davranışlarının ve akademik performanslarının önemli ölçüde arttığı sonucuna ulaşılmıştır (Durlak, Weissberg, Dymnicki, Taylor ve Schellinger, 2011). Ayrıca sosyal beceri eğitimiyle ilgili yapılan birçok araştırmada bu eğitim programlarının çocukların sosyal becerilerinin artmasında ve problem davranışlarının azalmasında çok etkili olduğunu ortaya koymuştur (Dempsey ve Matson, 2009). Kıvanç-Öztuğ ve Çiner (2018) tarafından yapılan araştırmada da yaratıcı drama temelli sosyal beceri eğitim programının; özellikle akran baskısıyla baş etme, kendini ifade edebilme, dinleme ve görevleri tamamlama becerileri açısından çocukların sosyal beceri gelişimlerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Diğer taraftan okul öncesi dönemde çocuğu olan anne babalar ile okul öncesi öğretmenlerinin de çocukların sosyal becerilerini geliştirme amacıyla kullandıkları yöntemlerin çok fazla etkili olmadığını ve bu konuda eğitim gereksinimleri olduğunu belirttikleri saptanmıştır (Özyürek ve Ceylan, 2014). Bu açıdan çocukların sosyal becerilerinin erken dönemlerden başlayarak değerlendirilmesi ve bu değerlendirmelere yönelik, hem anne babalara hem de çocuklara gerekli desteğin sağlanmasının önemli olduğu görülmektedir.

Çocukların sosyal becerilerini değerlendirmek için doğrudan gözlemler, görüşmeler, rol oyunları ve derecelendirme ölçekleri gibi çeşitli yöntemler kullanılmaktadır (Elliott, Davies, Frey, Gresham ve Cooper, 2018). Doğrudan gözlem yöntemi, belirli bir davranışın öncelikleri ve sonuçlarının belirlenmesine yardımcı olmak ve aynı zamanda davranışın sıklığı, yoğunluğu ve süresi ile ilgili bilgi edinmek için kullanılmaktadır (Boisjoli ve Matson, 2009). Görüşme yönteminde; çocuktan sosyal becerilerine ilişkin bilgi edinilebilmektedir. Bu yöntem, bir çocuğun kendi sosyal davranışları ve ilişkileri ile ilgili düşüncelerini ve görüşlerini bildirmesini gerektirmektedir (Boisjoli ve Matson, 2009; Hupp ve diğ., 2009). Rol oynama yönteminde, değerlendirici çocuğa bir kısa öykü ya da senaryo sunmakta ve çocuktan durum gerçekten olduğunda nasıl tepki vereceğini ortaya koymasını istemektedir. Çocuğun sosyal becerilerine ilişkin bilgi toplamada akranlar da değerli bir bilgi kaynağıdır. Bir çocuğun sosyal becerilerinin akranları tarafından derecelendirilmesi genel olarak *sosyometri* olarak tanımlanmaktadır (Boisjoli ve Matson, 2009). Bu yöntemler içerisinde çocukların sosyal becerilerini değerlendirmede sıklıkla derecelendirme ölçeklerinin kullanıldığı görülmektedir (Cordier ve diğ., 2015; Crowe, Beauchamp, Catroppa ve Anderson, 2011). Davranış derecelendirme ölçekleri, gerçek olayın gerçekleştiği bir zamanda ve yerde davranışları ölçmediği için dolaylı davranış ölçütleri olarak kabul edilmektedir. Davranış derecelendirmeleri, değerlendirmenin geriye dönük olarak belirli davranışların oluşumunu yansıtmaması ve değerlendirmesini gerektirmektedir. Davranış derecelendirme ölçeklerinin olumlu özellikleri arasında; bilginin ölçülebilir olması, güvenilirlik ve geçerlik analizlerine uygun olması, örneğin sosyal beceriler ve problem davranışlar gibi geniş çerçevedeki davranışların değerlendirilebilmesi, birden çok bakış açısı (öğretmenler, ebeveynler, çocuklar) ve davranışları değerlendirmek için birden çok puanlayıcı tarafından kullanılabilmesi (Gresham ve Elliott, 2008) ve birden fazla kişinin katkısının olması

durumunda, puanlayıcılar arasında açık bir karşılaştırmaya izin vermesi sayılabilir (Luiselli, McCarty, Coniglio, Zorilla-Ramirez ve Putnam, 2005).

Sosyal becerileri değerlendirirken anne ve babalar, öğretmenler ya da akranlar gibi değerlendiriciler arasında farklılıklar gözlemlenebilmektedir (Hupp ve diğ., 2009; Kwon, Kim ve Sheridan, 2012; Rupp, Elliott ve Gresham, 2018). Örneğin çocukların zorbalık davranışlarını anne baba ve öğretmenler farklı değerlendirirken, çocukların değerlendirmeleri farklı olabilmektedir (Rupp ve diğ., 2018). Çocukların sosyal becerilerini değerlendirmeye yönelik yapılan bir araştırmada, öğretmenler arasında orta düzeyde, öğretmenler ve ebeveynler arasında düşük düzeyde bir benzerlik bulunmuştur (Hall ve Bramlett, 2002). Anne baba ve öğretmenlerin çocukların sosyal becerilerini bir arada değerlendirdiği çoklu puanlayıcı yaklaşımları, çocukların okul ve ev ortamları arasındaki davranışları daha nesnel ve bütüncül bir yaklaşımla ortaya koymaktadır. Bazı durumlarda çocukların sosyal beceri yetersizlikleri bir ortamda gözlemlenebilirken, diğer ortamda gözlemlenmeyebilmektedir. Çocuklar bu sosyal becerileri geliştirmiş olabilir, ancak belli durumlarda ve ortamlarda bu sosyal becerileri kullanmayabilmektedir. Bu durumda sosyal becerileri sergileme problemlerinden söz edilmektedir. Eğer sosyal beceri yetersizliği hem ev hem de okul ortamında belirgin bir şekilde fark ediliyorsa, çocukların bu sosyal becerileri öğrenmemiş olması olasıdır. Bu nedenle anne, baba ve öğretmenlerin bir arada çocukların sosyal becerilerini değerlendirdiği yaklaşımlar, çocuklarla ilgili bilgi ve algıyı artırmakta, okul içi ve dışı ortamlar göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır (Luiselli ve diğ., 2005). Çocuğun çevresinde yer alan (ebeveynler ve öğretmenler gibi) birden fazla sosyal aracıya dayanan çoklu yöntem yaklaşımının kullanılmasıyla, çocuğun sosyal performansının kapsamlı bir şekilde değerlendirilmesi önerilmektedir. Ayrıca sosyal becerileri değerlendirirken sadece standart ölçme araçları kullanarak değerlendirmenin yeterli olmayacağı, bunun yanında görtişme, gözlem gibi yöntemlerin kullanılmasının daha nesnel sonuçlar ortaya koyacağı belirtilmektedir (Hall ve Bramlett, 2002). Bu bilgiler ışığında çocuğun sosyal becerilerini değerlendirirken anne baba ve öğretmen gibi çoklu veri kaynaklarına dayanarak değerlendirme yapmanın, çocukların sosyal becerilerini ve problem davranışlarını belirlemede daha nesnel sonuçlar ortaya koyacağı söylenebilmektedir.

Bu araştırmada Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi-Derecelendirme Ölçeği (SBGS-DÖ), Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasının yapılması amaçlanmaktadır. SBGS-DÖ kullanılarak öğretmen, aile ve çocukların değerlendirmelerine dayalı çoklu değerlendirmeler yapılabilmektedir (Gresham ve diğ., 2017; Rupp ve diğ., 2018). SBGS-DÖ, çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını değerlendirmek amacıyla, Brezilya, Şili, Almanya, İran, Malezya, Avusturalya, Kanada, İngiltere, Yeni Zelanda, İrlanda, İskoçya (Sherbow, Kettler, Elliott, Davies ve Dembitzer, 2015), İspanya, Norveç, Portekiz, Hindistan, Slovakya, Kore, Rusya, Hollanda (Gresham, Elliott, Vance ve Cook, 2011) ve Japonya (Cheung, Siu ve Brown, 2017) gibi farklı ülkelerde kullanılmaktadır. Türkiye de ise Tutkun ve Dinçer (2019) tarafından SBGS-DÖ, Okul Öncesi Versiyonu

Öğretmen Formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Bu bağlamda araştırmada Aile Formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılarak, çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını değerlendirmek üzere bir ölçme aracının ülkemizde erken çocukluk eğitimi alanına kazandırılmasının ve bu ölçme aracıyla çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarının değerlendirilmesinin önem taşıdığı düşünülmektedir. Ayrıca bu ölçme aracı kullanılarak yapılan değerlendirmeler sonucunda çocukların gereksinim duyduğu sosyal becerilere ilişkin eğitim programları geliştirilerek, bunların etkililiği de değerlendirilebilecektir.

Yöntem

Araştırmada SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun geçerlik çalışmasının yapılması amacıyla dil geçerliği, kapsam geçerliği ve yapı geçerliği; güvenilirlik çalışması için de Cronbach Alfa ve test tekrar test güvenilirliğinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın Modeli

SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışmasıyla, bu ölçme aracının çocukların sosyal becerilerini değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir araç olup olmadığını ortaya koymayı amaçlayan bu araştırmanın modeli betimsel araştırma desenlerinden biri olan tarama yöntemidir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, seçkisiz atama yoluyla atanan 14 ilkokul bünyesindeki anasınıfı ve 4 bağımsız anaokulu olmak üzere toplam 18 farklı kuruma devam eden 3-5 yaş grubundaki 325 çocuğun anne (n = 226) ve babası (n = 99) oluşturmaktadır.

Tablo 1

Çocuklar ve Anne-Babalarına İlişkin Genel Bilgiler

Genel Bilgiler		Çocuklar		Anneler		Babalar	
		n	%	n	%	n	%
Cinsiyet	Kız	165	50.8				
	Erkek	160	49.2				
Yaş Grubu	Üç Yaş	23	7.1				
	Dört Yaş	87	26.8				
	Beş Yaş	215	66.1				
Kardeş Sayısı	Tek Çocuk	63	19.4				
	Bir Kardeş	144	44.3				
	İki Kardeş	70	21.5				
	Üç Kardeş	28	8.6				
	Dört ve Fazlası	20	6.2				

(devam ediyor)

Tablo 1 (devam)

Genel Bilgiler	Çocuklar		Anneler		Babalar		
	n	%	n	%	n	%	
Okul Öncesi Eğitim Alma Süreleri	İki-Üç Ay	57	17.5				
	Üç-Altı Ay	129	39.7				
	Yedi-On Bir Ay	57	17.5				
	Bir-İki Yıl	60	18.5				
	İki Yıldan Fazla	22	6.8				
Öğrenim Durumu	İlkokul			73	32.3	12	12.1
	Ortaokul			44	19.5	9	9.1
	Lise			68	30.1	32	32.3
	Yüksekokul/Üniversite			41	18.1	46	46.5
Çalışma Durumu	Çalışıyor			53	23.5	92	92.9
	Çalışmıyor			173	76.5	7	7.1

Çalışma grubunda yer alan çocukların 160'ı (% 49.2) erkek, 165'i (% 50.8) kızdır. Çocukların büyük çoğunluğu 5 yaş grubunda (% 66.1), tek çocuk (% 19.4) ve 3-6 aydır (% 39.7) okul öncesi eğitime devam etmektedir.

Araştırmaya katılan annelerin 73'ü (% 32.3) ilkokul ve 68'i (% 30.1) lise mezunu ayrıca 173'ü (% 76.5) ise ev hanımıdır. Araştırmada yer alan babaların 46'sı (% 46.5) yüksekokul mezunu ve 92'si (% 92.9) çalışmaktadır.

Veri Toplama Aracı

Sosyal beceri geliştirme sistemi-derecelendirme ölçeği. SBGS-DÖ, Gresham ve Elliott tarafından 1990 yılında geliştirilen Sosyal Beceri Derecelendirme Sistemi'nin (SBDS) önemli ve kapsamlı bir gözden geçirilmiş biçimidir. SBDS, kapsamlı ve başarılı bir şekilde 20 yıldan fazla bir süredir çocukların sosyal becerileri ve problem davranışlarını değerlendirmek amacıyla kullanılmaktadır. SBGS-DÖ, SBDS'de olduğu gibi, çocukların sosyal davranışlarını etkileyen öğretmen-çocuk ve ebeveyn-çocuk ilişkisi, akran kabulü ve akademik performansın değerlendirilmesinde kullanılmaktadır. SBGS-DÖ özgün formuna, SBDS'de olmayan 4 farklı alt boyut eklenmiştir. Bu alt boyutlar; Katılım, Zorbalık, Hiperaktivite/Dikkatsizlik ve Otizm Spektrumudur. SBDS'de yer alan 3'lü likert tipi ölçek yerine SBGS-DÖ özgün formunda 4'lü likert tipi ölçüm yapılarak ölçeğin psikometrik özellikleri geliştirilmiştir. SBGS-DÖ, çocukların sosyal becerilerinin incelenmesi, sınıflandırılması, müdahale programlarının planlanması ve sonuçların değerlendirilmesiyle ilgili karar verirken yararlı bir ölçme aracı olarak kullanılmaktadır (Gresham ve Elliott, 2008).

SBGS-DÖ özgün formunun yeniden ele alınmasında öncelikle içeriğin geliştirilmesine ilişkin çalışmalar yapılmıştır. Bu amaçla, SBDS'de yer alan Sosyal Beceriler ve Problem Davranışlar Ölçeklerinin maddelerinin genişletilmesine karar verilmiştir. Yaklaşık olarak % 90'ı yeni olan 400'den fazla madde ile havuz oluşturulmuştur. Maddeler incelenirken öğretmen, anne ve babaların okuma

yeteneklerinin birbirinden farklı olduğu ölçütü göz önünde bulundurularak maddelerin kısa ve kolay anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir. Ölçeğin standardizasyon (ölçünleme) çalışmaları Eylül 2006 ve Ekim 2007 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Standardizasyon için veriler ülke çapında yaşları 3 ila 18 arasında değişen 4700 çocuğa yönelik, 115 bölge ve 36 eyaletten toplanmıştır. Standardizasyon çalışmaları sırasında çeşitli geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları da yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini sağlamak amacıyla iç tutarlık katsayısı SBGS-DÖ'de yer alan tüm ölçekler, alt ölçekler, formlar, yaş grupları ve norm gruplarına göre hesaplanmıştır. Güvenirliği sağlamak amacıyla ayrıca test tekrar test ve değerlendiriciler arası güvenilirlik katsayıları analiz edilmiştir. Geçerlik çalışmalarında ise yakınsama ve iraksama geçerliği, SBGS-DÖ'nün diğer ölçeklerle ilişkisine bakılmış ve kanıta dayalı odak klinik gruplarda çalışmalar yapılmıştır (Gresham ve Elliott, 2008).

SBGS-DÖ, okul öncesi (3-5 yaşlar arası), ilkokul (6-12 yaşlar arası) ve orta öğretim (13-18 yaşlar arası) dönemindeki çocuklar için kullanılabilir. SBGS-DÖ, değerlendiriciler tarafından yaklaşık 15-20 dakikada doldurulmaktadır. SBGS-DÖ, sosyal beceri, problem davranışlar ve akademik başarı olmak üzere üç alanda değerlendirme yapmaktadır. Tüm formlar, aşağıdaki alt alanlardaki ortak sosyal becerileri içermektedir: İletişim, İşbirliği, Kendini İfade Etme, Sorumluluk, Empati, Katılım ve Öz Denetim. Problem Davranışlar Ölçeği (PDÖ) Dışsallaştırma, Zorbalık, Hiperaktivite/Dikkatsizlik, İçselleştirme ve Otizm Spektrumunu içermektedir (Gresham ve Elliott, 2008).

SBGS-DÖ'de, sıklık ve önemi içeren iki tür değerlendirme yapılmaktadır. Her Sosyal Beceri Ölçeği (SBÖ) ve PDÖ sıklığı 4'lü likert tipi ölçek, SBÖ'de yer alan her bir maddenin önemi 3'lü likert tipi bir ölçek kullanılarak derecelendirilmektedir. Sıklığa dayanan ölçümlerde, çocukların her bir sosyal beceri ve problem davranışı, hangi sıklıkta yaptığına karar verilmesi ile doldurulmaktadır. Eğer çocuk bir davranışı hiç yapmıyorsa *asla*, bazen yapıyorsa *nadiren*, çoğunlukla yapıyorsa *sıklıkla* ve nerdeyse her zaman yapıyorsa *her zaman* işaretlenmektedir. Dörtlü likert tipi bu ölçekte çocukların sosyal beceri ve problem davranışları sergilediği sıklık ölçülmektedir. Ayrıca, SBGS-DÖ, SBÖ'de davranışların sıklığı ile birlikte ölçekte yer alan her bir sosyal davranışın çocukların gelişimindeki önemi açısından da değerlendirme yapılabilir. Bir davranışın ne kadar önemli olduğunu belirlemek için; eğer o davranış çocukların gelişimi için önemli değilse *önemli değil*, önemli ise *önemli*, çok önemli ise *çok önemli* olarak derecelendirilmektedir (Gresham ve Elliott, 2008).

SBGS-DÖ aile formu okul öncesi versiyonu. Bu çalışmada kullanılan SBGS-DÖ'nün Okul Öncesi Versiyonu Aile Formu 79 maddeden ve iki ölçekten (SBÖ-PDÖ) oluşmaktadır. Birinci ölçek 46 maddeden oluşan SBÖ, 7 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar, İletişim, İşbirliği, Kendini İfade Etme, Sorumluluk, Empati, Katılım ve Öz Denetimdir. İletişim alt boyutu; "Teşekkür ederim der.", "Karşılıklı konuşmalarda sırasını bekler." gibi maddeleri içermekte; sırasını bekleme, konuşma sırasında göz kontağı kurma, uygun ses ve mimikler kullanma, *teşekkür*

ederim ve *özür dilerim* gibi nazik sözcükler kullanma gibi becerileri kapsamaktadır. İşbirliği alt boyutu; “Yönergelerinize dikkat eder.”, “Evle ilgili kurallara uyar.” gibi maddeleri içermekte; başkalarına yardım etme, yönergelere ve kurallara uyma, araç-gereçlerini paylaşma gibi becerileri kapsamaktadır. Kendini İfade Etme alt boyutu; “Yetişkinlerden yardım ister.”, “Hatalı olduğunda duygularını ifade eder.” gibi maddeleri içermekte; kendi kendini tanıtabilme, başkalarından bilgi isteme, başkalarının hareketlerine yanıt verme gibi davranışı başlatma becerilerini kapsamaktadır. Sorumluluk alt boyutu; “Başkalarının eşyalarını kullanırken özen gösterir.”, “Başkalarının eşyalarına saygılıdır.” gibi maddeleri içermekte; başkalarının işini ya da eşyalarını önemseme, yetişkinlerle iletişimde sorumlu davranma gibi becerileri kapsamaktadır. Empati alt boyutu; “Başkalarının nasıl hissettiğini anlamaya çalışır.”, “Başkalarını affeder.” gibi maddeleri içermekte; başkalarının duygularına ve bakış açılarına ilgi ve saygı gösterme gibi becerileri kapsamaktadır. Katılım alt boyutu; “Kolaylıkla arkadaş edindir.”, “Kendisini başkalarına tanıtır.” gibi maddeleri içermekte; süreç içerisinde etkinliklere katılma, iletişimi başlatma, arkadaş olma ve başkalarıyla iyi etkileşimler kurma gibi becerileri kapsamaktadır. Öz Denetim alt boyutu; “Anlaşmazlıkları sakin bir şekilde çözer.”, “Alay edildiğinde sakinliğini korur.” gibi maddeleri içermekte; çatışma durumlarında (örneğin aynı fikirde olmama, alay etme gibi) ve çatışma olmayan durumlarda (sıra bekleme, anlaşmaya varma gibi) uygun bir şekilde yanıt verme gibi becerileri kapsamaktadır (Gresham ve Elliott, 2008).

İkinci ölçek ise, 33 maddeden oluşan PDÖ 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar; Dışsallaştırma, Zorbalık, Hiperaktivite/Dikkatsizlik, İçselleştirme ve Otizm Spektrumudur. Dışsallaştırma alt boyutu; “Yetişkinlere sert bir şekilde karşılık verir.”, “Yalan söyler ya da doğruyu söylemez.” gibi maddeleri içermekte; fiziksel ve sözel olarak saldırgan davranışlar gösterme, sınırını kontrol etmede başarısız olma gibi problem davranışları kapsamaktadır. Zorbalık alt boyutu; “Başkalarını istemedikleri şekilde davranmaya zorlar.”, “Başkalarını korkutacak şeyler yapar.” gibi maddeleri içermekte; birilerini zorlayarak bir şeyler yapmasını isteme, birilerini duygusal ya da fiziksel olarak incitme ve başkalarının etkinliğe katılmasına izin vermeme gibi problem davranışları kapsamaktadır. Hiperaktivite/Dikkatsizlik alt boyutu; “Yerinde duramaz ya da etrafta çok sık dolaşır.”, “Dikkatsizdir.” gibi maddeleri içermekte; aşırı bir şekilde hareket etme, dürtüsel davranma ve kolaylıkla dikkatinin dağılması gibi problem davranışları kapsamaktadır. İçselleştirme alt boyutu; “Başkalarından çekinir.”, “Başkalarının yanında endişeli davranır.” gibi maddeleri içermekte; endişeli, üzgün ve yalnız hissetme, düşük öz saygı sergileme gibi problem davranışları kapsamaktadır. Otizm Spektrumu alt boyutu; “Aynı şeyleri defalarca tekrarlar.”, “Etkileşimde garip fiziksel jestler kullanır.” gibi maddeleri içermekte; etkileşiminin zayıf olması, konuşmanın bir parçası olamama, göz kontağı kurmama, garip fiziksel mimikler kullanma, rutinler değiştiğinde üzülmeye gibi problem davranışları kapsamaktadır (Gresham ve Elliott, 2008).

Uygulama

Uygulama sürecinde öncelikle ölçeğin kullanımına ilişkin gerekli izinler alınmıştır. Veri toplama sürecinde, Milli Eğitim Bakanlığında ilköğretim bünyesindeki anasınıflarının ve bağımsız anaokullarının bilgilerine ulaşılarak, SBGS-DÖ geçerlik-güvenirlilik araştırması için gerekli izinler alınmıştır. Araştırma yapılacak okulların yöneticileri ve öğretmenlerine araştırma hakkında bilgi verilmiştir. SBGS-DÖ, araştırmaya dahil edilen çocukların anne ve babaları tarafından doldurulmuştur. 40 çocuğa yönelik toplam 40 ebeveyn (20 anne ve 20 baba) ilk uygulama gerçekleştirildikten dört hafta sonra SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunu tekrar doldurmuşlardır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde doğrulayıcı faktör analizi için LISREL programı ve diğer analizlerde ise SPSS programı kullanılmıştır. SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmasında kapsam geçerliği, doğrulayıcı faktör analizi, test tekrar test güvenirliği ve iç tutarlık katsayısı hesaplanmıştır.

Bulgular

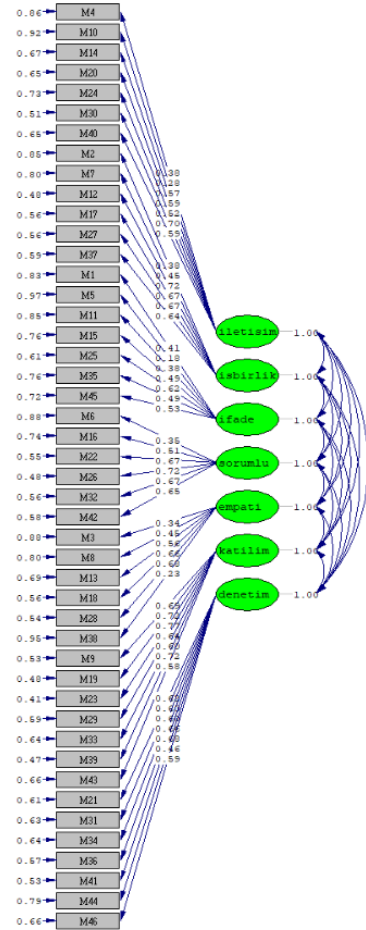
Bu bölümde ölçeğin kapsam geçerliği, doğrulayıcı faktör analizi (DFA), test tekrar test güvenirliği ve iç tutarlık katsayısına ilişkin bulgular yer almaktadır.

Ölçeğin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Dil geçerliği. Çalışmanın ilk aşamasında SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formu, birbirinden bağımsız iki uzman tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Çeviriyi gerçekleştiren dil uzmanlarının, her iki dilde de akıcı konuşan, ölçeğin geliştirildiği kültürü bilen, konu ile ilgili alan bilgisine sahip olması ölçütleri göz önünde bulundurulmuştur. Ölçeğin çeviri aşaması tamamlandıktan sonra araştırmacılar tarafından çeviriler arasındaki tutarlılık incelenmiş ve ölçek tek bir form haline getirilmiştir. Geri çeviri aşamasında farklı bir uzman ölçeğin orijinal diline çevirisini yapmıştır. Bu işlem sonucunda çevirilerin uygunluğu değerlendirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ardından 3 anne ve 3 babadan ölçeği okuyup, doldurmaları istenmiştir. Anne babalardan, anlaşılması zor olan ya da anlamlı olmadığını düşündükleri maddeler için geri bildirimde bulunmaları istenmiştir. Bu bildirimden elde edilen bilgiler doğrultusunda ölçek maddeleri, araştırmacılar tarafından tekrar kontrol edilerek düzenlenmiştir.

Kapsam geçerliği. SBGS-DÖ, SBÖ ve PDÖ'ye ilişkin kapsam geçerliğinin belirlenmesi amacıyla uzman görüşleri alınmıştır. Kapsam Geçerliği Oranı (KGO) değerlerinin hesaplanması sonucunda, maddelerin tümünün uygunluk düzeyi için KGO .99 olarak hesaplanmıştır. Bu değerlerin ortalaması alınarak hesaplanan kapsam geçerlik indeksi (KGI) değeri de .99 olarak belirlenmiştir. Belirlenen değerler ölçekte yer alan bütün maddelerin gerekli olduğunu ve kapsam geçerliğinin sağlandığını ortaya koymaktadır.

Yapı geçerliği. SBGS-DÖ, SBÖ'nün yapı geçerliği çalışmasında; yedi boyutta yer alan 46 maddeyi değerlendirmek için DFA uygulanarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Sonuç olarak anlamlı olmayan değere sahip hiçbir maddeye rastlanmadığından tüm maddeler ölçekteki yerini korumuştur. SBGS-DÖ, SBÖ'ye ilişkin DFA'dan elde edilen Yol Diyagramı Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Sosyal beceri geliştirme sistemi- derecelendirme ölçeği okul öncesi versiyonu aile formu sosyal beceriler ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçları.

Uyum indeksleri $\chi^2 = 2502.55$, $\chi^2 / sd = 2.59$, RMSEA = .070, CFI = .95, IFI = .95, NNFI = .94 ve NFI = .91 olarak bulunmuştur. Buna göre incelenen bütün değerlerin yeterlilik gösterdiği ve SBGS-DÖ, SBÖ'nün önceden tayin edilen yapısının, toplanan verilerle uyum düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Maddelere ait regresyon değerleri ve t değerlerine Tablo 2'de yer verilmiştir.

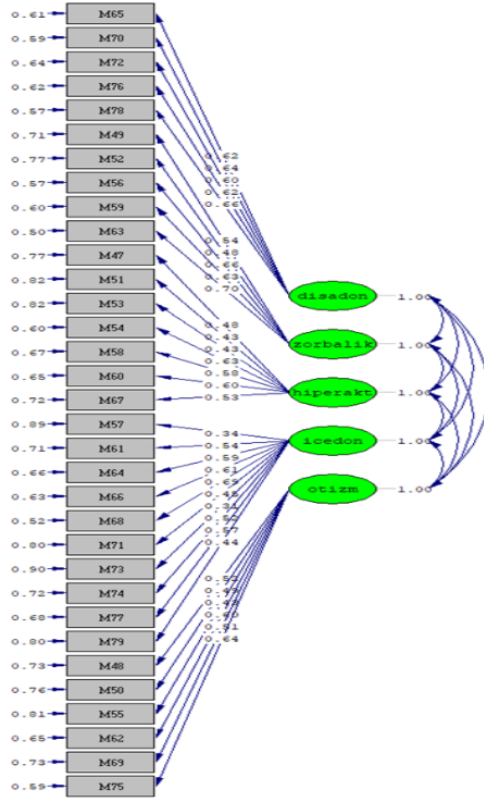
Tablo 2

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi-Derecelendirme Ölçeği Okul Öncesi Versiyonu Aile Formu Sosyal Beceriler Ölçeğine İlişkin Regresyon ve t Değerleri

Madde	Regresyon	t	Madde	Regresyon	t
r	Değerleri	Değerleri	r	Değerleri	Değerleri
M4	0.38	6.77	M26	0.72	14.24
M10	0.28	4.92	M32	0.67	12.90
M14	0.57	10.74	M42	0.65	12.40
M20	0.59	11.13	M3	0.34	5.98
M24	0.52	9.52	M8	0.45	7.93
M30	0.70	13.86	M13	0.56	10.26
M40	0.59	11.18	M18	0.66	12.58
M2	0.38	6.81	M28	0.68	12.91
M7	0.45	8.13	M9	0.23	3.96
M12	0.72	14.51	M19	0.69	13.42
M17	0.67	13.04	M23	0.70	14.28
M27	0.67	12.99	M29	0.77	15.71
M37	0.64	12.32	M33	0.64	12.27
M1	0.41	7.47	M38	0.60	11.40
M5	0.18	3.14	M39	0.72	14.46
M11	0.38	6.89	M43	0.58	10.87
M15	0.49	9.02	M21	0.63	11.46
M25	0.62	11.04	M31	0.60	11.06
M35	0.49	9.01	M34	0.62	10.90
M45	0.53	9.83	M36	0.66	12.24
M6	0.35	6.13	M41	0.68	12.92
M16	0.51	9.22	M44	0.46	8.09
M22	0.67	12.99	M46	0.59	10.64

Tablo 2'ye göre SBGS-DÖ, SBÖ regresyon ve t değerlerinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($t > 1.92$) görülmektedir. Buna göre modelin doğrulandığı söylenebilir.

SBGS-DÖ, PDÖ'nün beş boyutunda yer alan 33 maddeyi değerlendirmek için DFA uygulanarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiştir. Sonuç olarak anlamlı olmayan değere sahip hiçbir maddeye rastlanmadığından tüm maddeler ölçekteki yerini korumuştur. SBGS-DÖ, PDÖ'ye ait doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen Yol Diagramı Şekil 2'de yer almaktadır.

Şekil 2. Sosyal beceri geliştirme sistemi- derecelendirme ölçeği okul öncesi versiyonu aile formu problem davranışlar ölçeği doğrulayıcı faktör analizi sonuçları.

Uyum indeksleri $\chi^2 = 1320.14$, $\chi^2 / sd = 2.72$, RMSEA = .073, CFI = .94, IFI = .94, NNFI = .93 ve NFI = .90'dır. Buna göre incelenen bütün değerlerin yeterlilik gösterdiği ve SBGS-DÖ, PDÖ'nün önceden tayin edilen yapısının, toplanan verilerle uyum düzeyinin yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Maddelere ilişkin regresyon değerleri ve t değerleri Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi- Derecelendirme Ölçeği Okul Öncesi Versiyonu Aile Formu Problem Davranışlar Ölçeğine İlişkin Regresyon ve t Değerleri

Maddeler	Regresyon Değerleri	t Değerleri	Maddeler	Regresyon Değerleri	t Değerleri
M65	0.62	11.83	M57	0.34	5.76
M70	0.64	12.21	M61	0.54	9.71
M72	0.60	11.23	M64	0.59	10.73
M76	0.62	11.69	M66	0.61	11.28
M78	0.66	12.61	M68	0.69	13.28
M49	0.54	9.72	M71	0.45	7.87
M52	0.48	8.55	M73	0.31	5.26
M56	0.66	12.47	M74	0.52	9.40
M59	0.63	11.85	M77	0.57	10.34
M63	0.70	13.64	M79	0.44	7.74
M47	0.48	8.57	M48	0.52	9.33
M51	0.43	7.61	M50	0.43	8.77
M53	0.43	7.61	M55	0.43	7.58
M54	0.63	11.99	M62	0.60	10.90
M58	0.58	10.69	M69	0.51	9.19
M60	0.60	11.15	M75	0.64	11.82
M67	0.53	9.70			

Tablo 3'e göre SBGS-DÖ, PDÖ regresyon ve t değerlerinin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($t > 1.92$) görülmektedir. Buna göre modelin doğrulandığı söylenebilir.

Ölçeğin Güvenirligine İlişkin Bulgular

SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun güvenilirliğinin belirlenmesinde Cronbach Alfa hesaplanmıştır. Ayrıca test tekrar test güvenilirliği için 40 anne-baba ilk uygulama gerçekleştirildikten dört hafta sonra SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunu tekrar doldurarak iki uygulama arası korelasyon katsayılarına bakılmıştır. Verilerin analizinde test tekrar test güvenilirliği çalışmalarından elde edilen veriler, analizlere dahil edilmemiştir. Tablo 4'te ölçeklere ilişkin güvenilirlik katsayıları yer almaktadır.

Tablo 4

Sosyal Beceri Geliştirme Sistemi-Derecelendirme Ölçeği Alt Boyutlarının Güvenirlik Katsayıları Sonuçları

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı	Test Tekrar Test
İletişim	.73	.83
İşbirliği	.77	.93
Kendini İfade Etme	.71	.88

(devam ediyor)

Tablo 4 (devam)

Alt Boyutlar	Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı	Test Tekrar Test
Sorumluluk	.76	.72
Empati	.70	.78
Katılım	.83	.82
Öz Denetim	.80	.74
Dışsallaştırma	.76	.85
Zorbalık	.72	.86
Hiperaktivite/Dikkatsizlik	.75	.75
İçselleştirme	.76	.72
Otizm Spektrumu	.80	.83

SBGS-DÖ, SBÖ İletişim .73; İşbirliği .77, Kendini İfade Etme .71, Sorumluluk .76, Empati .70, Katılım.83 ve Öz Denetim alt boyutuna ait alfa değeri .80 olarak belirlenmiştir. SBGS-DÖ, PDÖ Dışsallaştırma .76; Zorbalık .72, Hiperaktivite/Dikkatsizlik .75, İçselleştirme .76 ve Otizm Spektrumu alt boyutuna ait alfa değeri .80 olarak saptanmıştır. Fraenkel, Wallen ve Hyun (2012) ölçeklerde yeterli sayılabilecek bir güvenirlik katsayısının en az .70 ve tercihen daha yüksek olması gerektiğini ifade etmektedir. Diğer taraftan SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formu test-tekrar testi sonuçları incelendiğinde test-tekrar test korelasyon değerlerinin .72 ile .93 arasında değiştiği ve .70 üstünde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre SBGS-DÖ'nün güvenirliğine ilişkin yüksek düzeyde güvenirliğe sahip ölçüm yaptığı ifade edilebilmektedir.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma Gresham ve Elliot (2008) tarafından geliştirilen SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun geçerlik ve güvenirlik çalışmasının yapılması amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda ölçeğin geçerliğinin sağlanması amacıyla dil, kapsam ve yapı geçerliği analizleri yapılmıştır. Ölçeğin dil geçerliğinin sağlanmasında ölçek çevirisi ve geri çevirisi dil uzmanları tarafından gerçekleştirilmiştir. Çeviri aşamaları tamamlandıktan sonra ölçeğin gerek Türk kültürüne gerekse de orijinal ölçeğe uygunluğu değerlendirilmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Ölçeğin kapsam geçerliğinin değerlendirilmesi için beş uzmanın görüşleri alınmıştır. Uzmanlardan elde edilen görüşlerin değerlendirilmesi amacıyla, her bir maddeye ilişkin KGO hesaplanmış ve KGİ'nin .99 olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre ölçekteki bütün maddelerin gerekli olduğu ve kapsam geçerliğinin sağlandığı belirlenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesinde DFA uygulanmıştır. SBGS-DÖ, SBÖ'nün yedi alt boyutuna ilişkin 46 maddelik ve PDÖ'nün beş alt boyutuna ilişkin 33 maddelik yapısını değerlendirmek amacıyla uygulanan ilk DFA'da istatistiksel olarak anlamlı olmayan t değerine sahip maddeler incelenmiş ve anlamlı olmayan değerlere sahip hiçbir maddeye rastlanmamıştır. Bu açıdan ölçekteki bütün maddeler yerini korumuştur.

SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun güvenirliğinin belirlenmesinde iç tutarlık ve test tekrar test güvenirliği analizleri yapılmıştır. İç

tutarlık analizleri sonucunda SBGS-DÖ, SBÖ İletişim alt boyutu .73; İşbirliği alt boyutu .77, Kendini İfade Etme alt boyutu .71, Sorumluluk alt boyutu .76, Empati alt boyutu .70, Katılım alt boyutu .83 ve Öz Denetim alt boyutu .80 olarak saptanmıştır. SBGS-DÖ, PDÖ Dışsallaştırma alt boyutu .76; Zorbalık alt boyutu .72, Hiperaktivite/Dikkatsizlik alt boyutu .75, İçselleştirme alt boyutu .76 ve Otizm Spektrumu alt boyutu .80 olarak belirlenmiştir. Orijinal ölçeğin aile formunun iç tutarlık katsayılarının ise; İletişim .76, İşbirliği .86, Kendini İfade Etme .81, Sorumluluk .86, Empati .88, Katılım .86 ve Öz Denetim .83, Dışsallaştırma .90, Zorbalık .82, Hiperaktivite/Dikkatsizlik .85, İçselleştirme .80 ve Otizm Spektrumu .85 olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Gresham ve Elliot, 2008). Japonya'da SBGS-DÖ Aile Formu geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında; iç tutarlık katsayılarının, İletişim .90, İşbirliği .78, Kendini İfade Etme .71, Sorumluluk .82, Empati .86, Katılım .81 ve Öz Denetim .86 olarak bulunmuştur. PDÖ için, Dışsallaştırma .86, Zorbalık .78, Hiperaktivite/Dikkatsizlik .80, İçselleştirme .84 ve Otizm Spektrumu .83 olduğu belirlenmiştir (Cheung ve diğ., 2017). Fraenkel ve diğ. (2012) ölçeklerde yeterli sayılabilecek bir güvenilirlik katsayısının en az .70 ve tercihen daha yüksek olması gerektiğini ifade etmektedir. Bu doğrultuda SBGS-DÖ Ölçeği Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun Türkiye'deki çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını değerlendirmede güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir. Diğer taraftan SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunda test-tekrar testi sonuçlarına göre test-tekrar test korelasyon değerlerinin .72 ile .93 arasında değiştiği sonucuna ulaşılmıştır. Orijinal ölçekte ise test tekrar test değerlerinin .70 ile .92 arasında değiştiği belirlenmiştir (Gresham ve Elliot, 2008). Buna göre, SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun iki uygulama arasındaki tutarlık açısından güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

Bu sonuçlara göre SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun SBÖ'nün İletişim, İşbirliği, Kendini İfade Etme, Sorumluluk, Empati, Katılım ve Öz Denetim olmak üzere yedi alt boyut ve 46 maddeden; PDÖ'nün Dışsallaştırma, Zorbalık, Hiperaktivite/Dikkatsizlik, İçselleştirme ve Otizm Spektrumu olmak üzere beş alt boyut ve 33 maddeden, genel olarak SBGS-DÖ'nün 12 alt boyut ve 79 maddeden oluştuğu belirlenmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formunun Türkiye'deki çocukların sosyal beceri ve problem davranışlarını değerlendirmede geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu söylenebilir.

Bundan sonra yapılacak araştırmalarda, SBGS-DÖ Okul Öncesi Versiyonu Aile Formu ve Öğretmen Formu bir arada kullanılarak; anne, baba ve öğretmen değerlendirmeleri arasındaki ilişki incelenebilir, ölçeğin önem boyutu kullanılarak anne babaların ve öğretmenlerin önemli gördükleri sosyal beceriler değerlendirilebilir. Bu değerlendirmelere göre çocukların sosyal beceri ve problem davranışları belirlenerek, hem çocuklar hem de aileleri için sosyal beceri müdahale programları geliştirilebilir. Aynı zamanda bu ölçekler kullanılarak müdahale programının etkililiği değerlendirilebilir.

Kaynakça

- Boisjoli, J. A., and Matson, J. L. (2009). General methods of assessment. In J. L. Matson (Ed.) *Social behavior and skills in children* (pp. 61-75). New York, NY: Springer.
- Broadhead, P., Johnston, J., Tobbell, C., and Woolley, R. (2010). *Personal, social and emotional development*. New York, NY: Continuum International Publishing.
- Brophy-Herb, H. E., Lee, R. E., Nievar, M. A., and Stollak, G. (2007). Preschoolers' social competence: Relations to family characteristics, teacher behaviors and classroom climate. *Journal of Applied Developmental Psychology, 28*(2), 134-148. doi: 10.1016/j.appdev.2006.12.004
- Cheung, P. P. P., Siu, A. M. H., and Brown, T. (2017). Measuring social skills of children and adolescents in a Chinese population: Preliminary evidence on the reliability and validity of the translated Chinese version of the Social Skills Improvement System-Rating Scales (SSIS-RS-C). *Research in Developmental Disabilities, 60*, 187-197. doi: 10.1016/j.ridd.2016.11.019
- Cordier, R., Speyer, R., Chen, Y. W., Wilkes-Gillan, S., Brown, T., Bourke-Taylor, H., ..., Leicht, A. (2015). Evaluating the psychometric quality of social skills measures: A systematic review. *PLOS ONE, 10*(7), 1-32. doi: 10.1371/journal.pone.0132299
- Crowe, L. M., Beauchamp, M. H., Catroppa, C., and Anderson, V. (2011). Social function assessment tools for children and adolescents: A systematic review from 1988 to 2010. *Clinical Psychology Review, 31*(5), 767-785. doi: 10.1016/j.cpr.2011.03.008
- Csöti, M. (2009). *Developing children's social, emotional and behavioural skills*. New York, NY: Continuum International Publishing.
- Dempsey, T., and Matson, J. L. (2009). General methods of treatment. In J. L. Matson (Ed.) *Social behavior and skills in children* (pp. 76-95). New York, NY: Springer.
- Dereli-İman, E. (2013). Çocuklar için sosyal problem çözme ölçeğinin 6 yaş grubu için Türkiye uyarlaması ve okul öncesi davranış problemleri ile sosyal problem çözme becerileri arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 13*(1), 479-498.
- Durlak, J. A., Weissberg, R. P., Dymnicki, A. B., Taylor, R. D., and Schellinger, K. B. (2011). The impact of enhancing students' social and emotional learning: A meta-analysis of school-based universal interventions. *Child Development, 82*(1), 405-432. doi: 10.1111/j.1467-8624.2010.01564.x
- Elliott, S. N., Davies, M. D., Frey, J. R., Gresham, F., and Cooper, G. (2018). Development and initial validation of a social emotional learning assessment for

- universal screening. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 55, 39-51. doi: 10.1016/j.appdev.2017.06.002
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., and Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education*. New York, NY: McGraw-Hill.
- Gresham, F. M., and Elliott, S. N. (1990). *Social skills rating system*. Minneapolis, MN: Pearson Assessments.
- Gresham, F. M., and Elliott, S. N. (2008). *Social skills improvement system rating scales*. Minneapolis, MN: Pearson Assessments.
- Gresham, F. M., Elliott, S. N., Metallo, S., Byrd, S., Wilson, E., and Cassidy, K. (2017). Cross-informant agreement of children's social-emotional skills: An investigation of ratings by teachers, parents, and students from a nationally representative sample. *Psychology in the Schools*, 55(2), 208-223. doi: 10.1002/pits.22101
- Gresham, F. M., Elliott, S. N., Vance, M. J., and Cook, C. R. (2011). Comparability of the Social Skills Rating System to the Social Skills Improvement System: Content and psychometric comparisons across elementary and secondary age levels. *School Psychology Quarterly*, 26(1), 27-44. doi: 10.1037/a0022662
- Hall, J. D., and Bramlett, R. K. (2002). Screening young children's social behaviors: An examination of decision reliability with alternative measures. *Special Services in the Schools*, 18(1-2), 83-93. doi: 10.1300/j008v18n01_06
- Healy, K. L., Sanders, M. R., and Iyer, A. (2014). Facilitative parenting and children's social, emotional and behavioral adjustment. *Journal of Child and Family Studies*, 24(6), 1762-1779. doi: 10.1007/s10826-014-9980-x
- Hupp, S. D.A., LeBlanc, M., Jewell, J. D., and Warnes, E. (2009). History and overview. In J. L. Matson (Ed.) *Social behavior and skills in children* (pp. 1-21). New York, NY: Springer.
- Jewell, J. D., Jordan, S. S., Hupp, S. D. A., and Everett, G. E. (2009). Etiology and relationships to developmental disabilities and psychopathology. In J. L. Matson (Ed.) *Social behavior and skills in children* (pp. 39-59). New York, NY: Springer.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2017). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikolojide kuram ve uygulamalar*. İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Kıvanç-Öztuğ, E. ve Çiner, M. (2018). Okulöncesi dönemi çocukları için yaratıcı drama yöntemi ile kurgulanan sosyal beceri eğitiminin değerlendirilmesi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 414-428. doi: 10.7596/taksad.v7i1.1296
- Köyceğiz, M. ve Özbey, S. (2018). Okul öncesi dönem çocuğu olan ebeveynlerin çatışma eğilimleri ile çocuklarının sosyal becerileri ve problem davranışları

- arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 654-669.
- Kwon, K., Kim, E. M., and Sheridan, S. M. (2012). A contextual approach to social skills assessment in the peer group: Who is the best judge? *School Psychology Quarterly*, 27(3), 121-133. doi: 10.1037/a0028696
- Lim, S. M., and Rodger, S. (2008). An occupational perspective on the assessment of social competence in children. *British Journal of Occupational Therapy*, 71(11), 469-481. doi: 10.1177/030802260807101104
- Luiselli, J. K., McCarty, J. C., Coniglio, J., Zorilla-Ramirez, C., and Putnam, R. F. (2005). Social skills assessment and intervention. *Journal of Applied School Psychology*, 21(1), 21-38. doi: 10.1300/j370v21n01_02
- Mandal-Blasio, R., Sheridan, K., Schreiner, G., and Ladner, T. (2009). Challenging behaviors. In J. L. Matson (Ed.) *Social behavior and skills in children* (pp. 96-116). New York, NY: Springer.
- Mathieson, K. (2005). *Social skills in the early years: Supporting social and behavioural learning*. London: Paul Chapman.
- McDowell, D. J., and Parke, R. D. (2009). Parental correlates of children's peer relations: An empirical test of a tripartite model. *Developmental Psychology*, 45(1), 224-235. doi: 10.1037/a0014305
- Özdemir, A. D. (2012). *Bazı değişkenler açısından okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerinin ve ailelerinin ebeveynliğe yönelik tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Özyürek, A. ve Ceylan, Ş. (2014). Okul öncesi çocuklarda sosyal becerilerin desteklenmesi konusunda öğretmen ve veli görüşlerinin belirlenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(1), 99-114. doi: 10.9779/PUJE575
- Özyürek, A., Begde, Z. ve Yavuz, N. F. (2014). Okul öncesi çocukların sosyal becerileri ile yakın çevresindeki yetişkin etkileşimleri arasındaki ilişki. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(2), 115-134. doi: 10.5578/JSS.8243
- Parsak, B. (2015). *Ebeveyn tutumları ile okul öncesi dönem çocuklarının davranış problemleri arasındaki ilişkide çocukların empati ve sosyal beceri düzeylerinin rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Rispoli, K. M., McGoey, K. E., Koziol, N. A., and Schreiber, J. B. (2013). The relation of parenting, child temperament, and attachment security in early childhood to social competence at school entry. *Journal of School Psychology*, 51(5), 643-658. doi: 10.1016/j.jsp.2013.05.007

- Rupp, S., Elliott, S. N., and Gresham, F. M. (2018). Assessing elementary students' bullying and related social behaviors: Cross-informant consistency across school and home environments. *Children and Youth Services Review, 93*, 458-466. doi: 10.1016/j.chilyouth.2018.08.028
- Sherbow, A., Kettler, R. J., Elliott, S. N., Davies, M., and Dembitzer, L. (2015). Using the SSIS assessments with Australian students: A comparative analysis of test psychometrics to the US normative sample. *School Psychology International, 36*(3), 313-321. doi: 10.1177/0143034315574767
- Sparks, L. A., Trentacosta, C. J., Owusu, E., McLear, C., and Smith-Darden, J. (2017). Family cumulative risk and at-risk kindergarteners' social competence: The mediating role of parent representations of the attachment relationship. *Attachment & Human Development, 20*(4), 406-422. doi: 10.1080/14616734.2017.1414861
- Taşdemir-Yığıtoğlu, G., Kıray-Vural, B. ve Körükçü, Ö. (2018). 4-5 yaş grubu çocukların sosyal gelişim düzeyleri ile öz bakım becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 26*(3), 897-905.
- Tezel-Şahin, F. ve Özyürek, A. (2016). *Anne baba eğitimi ve aile katılımı*. Ankara: İstatistik Dünyası.
- Tutkun, C. ve Dinçer, Ç. (2019). Sosyal beceri geliştirme sistemi-derecelendirme ölçeği (3-5 yaş okul öncesi versiyonu) öğretmen formu: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 14*(28), 301-323. doi: 10.35675/befdergi.467864

The Social Skills Improvement System- Rating Scale Preschool Version Parent Form: Validity and Reliability Study

ARTICLE TYPE	Received Date	Accepted Date	Published Date
Research Article	11.15.2018	02.10.2020	04.01.2020

Cansu Tutkun ¹
Bayburt University

Çağlayan Dinçer ²
Hasan Kalyoncu University

Abstract

In this study, it was aimed to conduct the validity and reliability study of the Social Skills Improvement System- Rating Scale Preschool Version Parent Form. The sample of the study consisted of mothers (n= 226) and fathers (n= 99) of 325 children aged 3-5 who attended different pre-school education institutions. Content validity, confirmatory factor analysis, test-retest reliability and internal consistency coefficient (Cronbach Alpha) were calculated in the analysis of the data. Five experts were consulted for the content validity and 79 items on the scale were decided by the experts to be used on the scale. As a result of confirmatory factor analysis, it was determined that 79 items and 12 factorial structure of the scale generally complied with the collected data. Internal consistency coefficients of the scale changed between .70 and .83. These results showed that The Social Skills Improvement System- Rating Scale Preschool Version Parent Form was a reliable and valid tool for measuring the social skills of children in Turkey.

Keywords: Social skills improvement system-rating scale, parent form, mother and father, preschool.

¹Corresponding Author: Dr., Faculty of Education, Department of Basic Education, Division of Preschool Education, E-mail: ctutkun@bayburt.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2722-2274>

²Prof. Dr., Faculty of Education, Department of Basic Education, Division of Preschool Education, E-mail: caglayan.dincer@hku.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-5468-9155>

Purpose and Significance

Social skills are very important in the development of children and they have positive effects on their lives. For example, social skills help children increase their academic achievement as well as early learning skills, reduce their problem behaviors, and positively affect children's self-esteem. Parents have very important roles in helping their children to acquire social skills and to appropriately use these social skills. In this regard, it is thought that it is important to provide a measuring instrument to the early childhood education field to evaluate the social skills and problem behaviors of children, to evaluate the social skills and problem behaviors of children with this measurement and to provide necessary support for these children in line with the evaluations. From this point of view, it is thought that it is important to provide the necessary support for both parents and children by evaluating the social skills of children starting from the earliest stages. In this study, it was aimed to conduct the validity and reliability study of the Social Skills Improvement System-Rating Scale/SSIS-RS Preschool Version Parent Form.

Method

This study aimed at determining whether the above-mentioned measurement tool was a valid and reliable tool for evaluating the social skills of children with the validity and reliability study of the SSIS-RS Preschool Version Parent Form. This study is conducted as a descriptive study. Content validity, confirmatory factor analysis, test-retest reliability and internal consistency coefficient (Cronbach Alpha) were calculated in the analysis of the data. The sample of this study consisted of mothers (n = 226) and fathers (n = 99) of 325 children aged between 3-5 attending different pre-school institutions. The SSIS-RS Preschool Version Parent Form developed by Gresham and Elliott (2008) was used as data collection tool. The SSIS-RS is an important and comprehensive revision of the Social Skill Rating System (SSRS) developed by Gresham and Elliott in 1990. The SSIS-RS can be used for preschool children (aged 3-5 years), primary school students (ages 6-12), and secondary education students (ages 13-18). This scale was designed to facilitate the universal screening of students at risk of developing social behavior difficulties, to help plan interventions for improving these behaviors, and to evaluate progress on targeted skills after the intervention process.

In order to revise the SSIS-RS, studies for developing the content were conducted first. For this purpose, it was decided to expand the items of the social skills and problem behaviors scales in the SSIS-RS. When examining the items of this scale, a special attention was paid to have short and easily comprehensible items (especially for the criterion that the teachers' and parents' reading abilities were different). Standardization process of the scale was completed between September 2006 and October 2007. Data were collected from 115 regions and 36 provinces across the country for standardization with 4700 children aged between 3 and 18 years. During the standardization process, various validity and reliability studies were conducted. In order to ensure the reliability of the SSIS-RS, the internal consistency coefficient was

calculated for all scales, subscales, forms, age groups, and norm groups. Test-retest reliability and inter-rater reliability coefficients were also analyzed to ensure reliability. In the validity studies, (convergence and divergence validity), the relation of the SSIS-RS with other scales were investigated and evidence-based focus studies were conducted in clinical groups.

The SSIS-RS Preschool Parent Form used in this study consisted of 76 items and two scale domains: Social Skills and Problem Behaviors. The Social Skills domain included seven subscales: Communication, Cooperation, Assertion, Responsibility, Empathy, Engagement, and Self-Control. The Problem Behaviors domain included five subscales: Externalizing, Bullying, Hyperactivity/Inattention, Internalizing, and Autism Spectrum. The two scale domains were rated on a four-point Likert rating scale (0 = *Never*, 1 = *Sometimes*, 2 = *Often*, 3 = *Almost always*) indicating how frequently the parent thought children exhibited each social skill and/or problem behavior item. Social skills were additionally rated by parents on a three-point Likert rating scale (0 = *Not important*, 1 = *Important*, 2 = *Critical*) that indicated how important the social skill items were for children. Examples of social skills subscale items included “takes turns in conversations,” “makes eye contact when talking,” “shows concern for others,” and “feels bad when others are sad.” Examples of problem behavior subscale items included “disobeys rules or requests,” “fights with others,” “fidgets or moves around too much,” and “acts anxious with others”.

In the process of collecting data, first, necessary information was obtained from the Ministry of National Education of primary schools and pre-school education institutions to ensure the validity and reliability of the SSIS-RS Preschool Version Parent Form. The headmasters and teachers of the schools to be included in this study were informed about the study. The SSIS-RS Preschool Version Parent Form was filled in by the parents of children included in the study. A total of 40 parents, 20 mothers and 20 fathers for 40 children, completed the SSIS-RS Preschool Version Parent Form four weeks after the first application. In this way, the reliability of the test-retest reliability was calculated in the reliability studies of the SSIS-RS Preschool Version Parent Form.

Results

In the first phase of the study, the SSIS-RS Preschool Version Parent Form was translated into Turkish by two independent experts. The language experts, who were fluent in both languages, were familiar with the culture in which the scale was developed and had knowledge about the subject. After the translation phase of the scale was completed, the consistency between the translations was examined by the researchers and the scale was transformed into a single form. During the translation phase, a different expert translated the scale into the original language. As a result of this process, the appropriateness of the translations was evaluated, and necessary arrangements were made. 3 parents and 3 fathers were requested to fill in the scale. Parents were also asked to provide feedback for items that were difficult to understand or that were not meaningful. In accordance with the information obtained from the

parents, the scale items were re-checked by the researchers. The data obtained from the pilot study in the analysis of the data were excluded from the analysis.

Five experts were consulted for the content validity on the scale. These experts agreed upon the 79 items on the scale. As a result of the confirmatory factor analysis, it was determined that 79 items and 12 factorial structure of the scale generally complied with the collected data. When determining the reliability of the SSIS-RS Preschool Version Parent Form, Cronbach Alpha, which has an internal consistency coefficient, was calculated. In addition to this, a total of 40 parents, 20 mothers and 20 fathers for 40 children, completed the SSIS-RS Preschool Version Parent Form four weeks after the first application. Thus, correlation coefficients between the two applications were examined. As a result of the internal consistency analysis, it was determined that the SSIS-RS Preschool Version Parent Form, the alpha value of the Social Skill Scale Communication subscale was .73; Cooperation subscale was .77, Assertion subscale was .71, Responsibility subscale was .76, Empathy subscale was .70, Engagement subscale was .83, Self-Control subscale was .80. It was also determined that the SSIS-RS Preschool Version Parent Form, Alpha value of the Problem Behavior Scale Externalizing subscale was .76; Bullying subscale was .72, Hyperactivity/Inattention subscale was .75, Internalizing subscale was .76, and Autism Spectrum subscale was .80. On the other hand, the result of the test-retest correlation in the SSIS-RS Preschool Version Parent Form was changed from .72 to .93 in the test-retest correlation values.

Discussion and Conclusions

The results showed that the SSIS-RS Preschool Version Parent Form was a reliable and valid tool for measuring the social skills of children in Turkey. In future researches, the relationship between parents' and teachers' evaluations can be examined by using the SSIS-RS Preschool Version together with the Parent Form and the Teacher Form. In addition to this, the social skills that parents and teachers consider critical can be evaluated by using the importance dimension of the scale. According to these evaluations, it can be concluded that the social skills and problem behaviors of children can be determined, and social skills intervention programs can be developed for both children and their families. In addition to these, the effectiveness of the intervention program can be evaluated by using these scales.